

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vztah učitel a rodič v MŠ

Vypracovala: Zdislava Pražáková

Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, PhD.

České Budějovice 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Nedabyli 17. 3. 2018

Zdislava Pražáková

Poděkování

Děkuji vedoucí své bakalářské práce PhDr. Martě Franclové, PhD. za trpělivost, vstřícnost a odborné vedení a pomoc při zpracování této práce.

Velké poděkování patří paní učitelce a rodičům se kterými jsem vedla rozhovory, za jejich ochotu a čas.

Také chci poděkovat mé rodině za podporu.

Abstrakt:

Tématem této bakalářské práce je vztah učitel a rodič v MŠ. Způsoby spolupráce učitelů a rodičů dětí v MŠ a to, co tuto spolupráci ovlivňuje. Jaké dopady má tato spolupráce na výchovu a vzdělávání dítěte, na jeho vztah k MŠ.

Klíčová slova: učitel, rodič, vztah, spolupráce, dítě

Abstract:

Subject of my thesis is relationship of teachers and parents of children in kindergarten. I study the ways what influence this relationship, what can be done to improve it and what this cooperation of teachers and parents brings to children.

Keywords: teacher, parent, relationship, cooperation, child

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST:	
1. Pojmy.....	7
2. Současná situace v MŠ.....	10
3. Co ovlivňuje, utváří vztah učitel rodič.....	14
4. Jaký dopad má tento vztah na dítě.....	17
5. Teoretická východiska pro budování vztahu učitel rodič.....	18
6. Co dělat pro dobrý vztah učitel – rodič.....	20
7. Formy spolupráce učitelů a rodičů.....	26
PRAKTICKÁ ČÁST:	
1. Cíl a výzkumné otázky.....	29
2. Výzkumný soubor.....	29
3. Metodologie a postup realizace.....	30
4. Shrnutí.....	31
5. Diskuze.....	35
Závěr.....	37
Seznam použité literatury.....	39
Přílohy.....	41

Úvod

Vztah učitele a rodiče je ve vzdělávání klíčový. Už v mateřské škole (dále jen MŠ) si dítě díky němu buduje vztah k celému systému vzdělávání a také ovlivňuje jeho vzdělávací výsledky. Většina učitelů vnímá tuto oblast své profese jako nejtěžší a mnohdy si v komunikaci s rodiči a spolupráci s nimi neví rady. Nejsou totiž na ni připraveni. Ve školách je předmětem vyučování, zájmu dítě a kontakty s rodiči jsou opomíjeny. Chtěla bych se tedy zde věnovat především osobnímu vztahu mezi rodičem a učitelem. V této práci bych chtěla zmapovat poznatky o tom, co tento vztah utváří a ovlivňuje, jaká je současná situace v mateřských školách v této oblasti, jak spolu pedagogové a rodiče komunikují, spolupracují. A ukázat dítě jako nedílnou součást tohoto vztahu, jak může být tímto vztahem ovlivněno. Pak také bude předmětem mé práce to, co by mohlo učitelům pomoci, aby docházelo ke zlepšení těchto vztahů a tím i ke zvýšení efektivity výchovy a vzdělávání, celkové spokojenosti dětí, jejich rodičů i pedagogů.

Učitelé i rodiče vnášejí do tohoto vztahu každý jiné prostředky, očekávání. Proto se v praktické části zaměřím pomocí rozhovorů především na zmapování toho, jaké tyto vztahy v popisované třídě jsou, co ovlivňuje kvalitu těchto vztahů, jaký obsah a intenzitu má spolupráce učitelů s rodiči. A budu se snažit i na to, co rodiče a učitelé navzájem od druhé strany očekávají. Jaké mají rodiče a učitelé o vzájemném vztahu a představy, jaké z něj mají obavy a jaké jsou rozdíly v jeho vidění. Jak vztah učitel rodič podle učitelů a rodičů se kterými povedu rozhovory ovlivňuje dítě

POJMY

Vztah – Vzájemný vztah mezi školou a rodinou je složitý a jedinečný proces, který je ovlivňován specifickými podmínkami konkrétní školy a rodiny a měl by být vnímán ve všech souvislostech. Pohnětalová (2015) uvádí, že dobrý vztah je základem pro směřování ke společnému cíli (kterým je nejlepší zájem dítěte). Vzájemné vztahy rodičů a školy (pedagogů) zpětně ovlivňují spokojenost dítěte, rodičů a pedagogů. Bez důvěry respektu, aktivity a odpovědnosti obou stran nelze najít odpovídající dialog

- Institucionální úroveň vztahu – vztah škola a rodina

- Personální úroveň vztahu – spolupráce učitelů a rodičů (Majerčíková 2012)

Majerčíková (2012) dále připomíná, že vztah je založený především na spolupráci a na komunikaci. Z tohoto pohledu lze oba pojmy spolupráci a vztah školy a rodiny (brát) vnímat jako ekvivalenty. Ze vztahu rodiče a učitelé nelze vyjmout ani dítě, protože je jeho předmětem a plnohodnotnou součástí. Bez vztahu by také nemohla vzniknout kvalitní spolupráce mezi rodiči a učiteli.

Spolupráce – Spolupráce je obecně charakterizována jako základní forma sociálního chování v sociálních interakcích, jejímž obsahem je společná cesta všech zúčastněných k cíli. (Pohnětalová, 2015, s. 9) Lábath (2001, In: Pohnětalová, 2015, s. 9) uvádí, že spolupráce umožňuje vybudovat partnerský vztah. Spolupráce v oblasti školy a rodiny je v anglicky hovořících zemích popisována častěji jako angažovanost, involvement – zapojování rodičů nebo partnerství školy a rodiny (Docking, 1990, Bastiani 1993, Christenson, Sheridan 2001, Epstein 2010 In: Pohnětalová 2015, s. 9), kterým je vyjadřována zejména kvalita vztahu. Rabušicová (2004 In: Pohnětalová, 2015, s. 9) vnímá termín „rodičovské zapojení“ jako zastřešující pojem, který zahrnuje několik úrovní. Od zapojování rodičů do vzdělávacího procesu ve škole, přes vzájemnou komunikaci a společné aktivity až do úrovně vzdělávání rodičů.

Partnerství – „...partnerský vztah nastává mezi lidmi a institucemi tehdy, když se vzájemně respektují, akceptují postavení a přínos druhé strany pro daný proces a jsou ochotny diskutovat o tom, jak mohou ve vzájemné spolupráci či součinnosti daný proces zlepšit.

Budování takového vztahu nemusí být snadné, zvláště stojí-li, jako v popisovaném případě, na straně rodičů osobní zájmy a na straně druhé, tedy na straně škol, zájmy státní(veřejné).

Partnerství je vztah, který je symetrický (nenajdeme zde zřetelné projevy dominance či submisivity) a reciproční (je aktivně udržován oběma zaangażovanými stranami). Můžeme rozlišovat dva druhy takového vztahu partnerství výchovné a partnerství sociální. V prvním případě jde o partnerství, které je budované zejména v zájmu péče o děti, jejich výchovu a vzdělávání. V případě druhém jde zúčastněným v první řadě o rozvoj školy jako instituce a tím v důsledku i o poskytování kvalitnějších vzdělávacích služeb žákům(dětem). Partnerství předpokládá rovnocenný vztah, automaticky rodiče akceptují učitele jako odborníky, ale méně samozřejmě učitelé respektují zkušenosti rodičů. “ Navozuje možnost zpochybnění takového vztahu (Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 52–53)

Rodiče jako partneři – rovnoprávný vztah, vzájemné uznání přínosu rodičů i učitelů (sdílení informací, dovedností, odpovědnosti, rozhodování) (Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 25)

Participace – „Participace ve vzdělávání – Angl. Participation in education. Jeden z indikátorů vzdělávání uvádějící podíl subjektů z celkové populační skupiny zúčastněných v určité formě, druhu, stupni vzdělávání. Například indikátor „účasť v terciálním vzdělávání“ je definován (OECD) jako procento lidí ve věku 18-29 let zúčastněných v univerzitním a neuniverzitním terciálním vzdělávání z celkového počtu lidí dané věkové skupiny v zemi“ (Průcha, J., In: Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 188) Participací pro tuto práci rozumím zapojení se, spolurozhodování

Učitel – „Učitelka mateřské školy ve své práci realizuje celou řadu rozmanitých činností, a to ve složité síti sociálních vztahů, které se vzájemně ovlivňují. Profesní kompetenci podporují dovednosti různého zaměření, z nichž vystupují do popředí sociálně psychologické profesní dovednosti. Jejich osvojování a rozvíjení je základem pro optimalizaci působení mateřské školy a ve prospěch rozvoje dítěte, ve prospěch spolupráce rodiny a mateřské školy, ve prospěch profesní spokojenosti učitelky“ (Mertin, Gillernová, (eds.), 2003, s. 21)

Rodič - Rodičovství - Rodina - obsahuje všechny úlohy spojené s výchovou dítěte, které vedou k utváření nezávislé dospělé osobnosti. Rodičovství začíná už před

narozením nebo osvojením dítěte a je součástí rodinných vztahů. Rodina je z hlediska socializace ze tří primárních společenských skupin (spolu se skupinou předškolní, školní a pracovní a pak skupinou vrstevníků) skupinou nejdůležitější. Je totiž nejvýznamnější součástí společenské mikrostruktury, která provází člověka nebo se ho aspoň nějak dotýká ve všech fázích jeho života. Z tohoto hlediska možno chápat **rodinu jako malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti.**

„Nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění do sociální struktury. Nejběžnějším modelem rodiny je tzv. nukleární rodina, kterou tvoří nejbližší příbuzní, tj. oba rodiče a děti. V posledních desetiletích se model rodiny, který je historicky flexibilní, významně proměňuje. Zvyšuje se variabilita rodičovských typů, zahrnujících nejen rodinu vlastní a úplnou, ale také rodinu neúplnou, nevlastní a náhradní. Současné pojetí tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru – domově, uspokojující potřeby, poskytující péči a základní jistoty dětem. Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární. ⇒ rodinná výchova, vztah rodiče – škola, sociální pedagogika Lit.: Sobotková, I.: v proměnách. Brno, Masarykova univerzita, 2007 Škola jako učící se organizace. Orbis scholae, č. 2, 2008 In: Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 248-249

Učitel a rodiče mají k dítěti, každý jiný vztah. Vztah dítěte s rodiči je více citový oproti vztahu s učitelem.

SOUČASNÁ SITUACE V MŠ

Učitelé se necítí v těchto vztazích jistí, neví, jak navázat kontakt s rodičem a získat ho pro spolupráci. Bojí se nechat nahlédnout rodiče do dění ve třídě, aby neztratili svou profesionalitu, když budou vystaveni kritice a připomínce své práce. Tato kritika či připomínky ze strany rodičů vyvolávají obranné reakce učitelů a tím je další komunikace a spolupráce znemožněna. Dobrý učitel nebude tyto poznámky rodičů brát jako útok, ale jako nápad na zlepšení a bude se snažit ho zrealizovat. Vnímavý rodič bude své návrhy vhodně formulovat, bude řešit to, co je důležité. Přispěje tím k onomu naplnění své žádosti učitelem.

V praxi nejsou zohledněny rozdíly mezi jednotlivými rodiči. (Working, 1992 In: Rabušicová, Šedřová, 2004) Učitelé je často berou jako jeden celek, a přitom právě toto jim znemožňuje zjistit jejich konkrétní situaci, přání, očekávání, potřeby dítěte a tím přizpůsobit a zlepšit výchovně vzdělávací program ve třídě. U některých hlavně starších učitelů přetrvává pojetí školy jako uzavřené instituce, kde si všechno sami řídí a rozhodují, tím se však ochuzují o pohled rodičů na jejich dítě, který může být od jejich pohledu velmi odlišný. Rodiče jsou přece těmi, kteří své dítě znají nejlépe. Pro žáka není důležitější prostředí, než je rodina. *„Rodiny jsou primárními vychovateli svých dětí, mají na výchovu svých dětí největší vliv, rodiče nesou zodpovědnost za vzdělávání svých dětí, a proto mají právo spolurozhodovat o jeho naplňování, rodiče a učitelé jsou rovnocennými partnery“* (Krejčová, Kargerová, 2013, s. 149)

Dnes také hraje velkou roli, *„zvýšený pocit rodičovské odpovědnosti a nárůst tlaku na učitelův „individuální přístup““*. (Štěch, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.), 2001, s. 58). Učitel se také musí dále vzdělávat a používat stále nové metody a plnit nové požadavky na moderní výchovu. Podle Rabušicové tedy v dnešní době vzniká tlak na odpovědnost učitelů, ale zároveň je zeslabována jejich profesionalita a vzrůstají nároky na výchovu v rodině při snižování způsobilosti rodičů. Bruceová (1996) ve své knize píše, že se stává, že pedagogové začnou rodinu některého dítěte odsuzovat. Tím sníží nebo zničí důvěru rodičů v to, že dokáží obstát ve své roli. Učitelé jsou totiž zaměřeni jen na samotného svého svěřence, ale uniká jim skutečnost, že vztahy s rodiči, sourozenci a dalšími blízkými osobami jsou součástí osobnosti dítěte a jsou pro dítě velice důležité.

„Učitelé cítí, že jim chybí efektivní formy komunikace s rodiči, postrádají zpětnou vazbu (nedostatečná informovanost o rodině) a své postupy v kontaktu s rodiči charakterizují jako metodu pokusu a omylu. Rodiče pak podle nich především nedoceňují význam vzdělávání. Nemají čas na kontakty se školou a o práci učitele mají informace nedostatečné a často zkreslené.“ (Štech, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.), 2001, s. 63) Nejčastěji je realizována jen povšechná komunikace s nejdůležitějšími informacemi a pár dalších pozvání rodičů do MŠ na besídku či podobnou příležitost. Učitel volí způsoby spolupráce podle svých vlastních i školních možností, přesvědčení a také podle předchozích zkušeností. Zapomíná při tom na potřeby a zájmy rodičů. Stává se, že pedagog naplánuje perfektní akci pro rodiče, ale nevezme v úvahu čas a okolnosti, které by rodičům mohly zabránit přijít nebo rodiče o akci neinformuje dostatečně. Diví se pak, že rodiče nepřišli. Nesmíme však na druhou stranu očekávat, že i když něco naplánujeme ve vhodný čas a dáme rodičům dostatečně předem vědět, že přijdou všichni rodiče.

Ve výzkumu rodiče vítáni rodiče nejvíce odpovídali, že se školu nespolupracují, protože jim k tomu škola nevytváří vhodné podmínky. (Feřtek, 2011) Autor si dále klade otázku, jestli je to pravda nebo zde hraje roli druhý uvedený důvod tedy nedostatek času.

Učitelé často říkají, že jim spolupráce s rodiči není lhostejná, ale stav spolupráce tomu neodpovídá. (Čapek, 2013) Neuvědomují si, že oni musí být těmi, kteří tento vztah naváží a budou dále budovat a nečekat až za nimi přijde rodič se svými přáními, očekáváními a návrhy týkající se práce učitelů. Rodiče se především snaží o to, aby jejich dítě bylo bezproblémové a nevyčnívalo tak z kolektivu ostatních dětí. Učitelé pak berou rodiče jako klienty, kterým odvádí službu, která končí předáním dítěte zpět rodičům. Většinou komunikují, spolupracují s pedagogem ti rodiče, kteří mají „bezproblémové“ dítě, a tak nemají se školou jediný problém. Ti, které učitel ve školce potřebuje, aby s nimi vyřešil nějaký problém, se vyhýbají přímému kontaktu a nechtějí spolupracovat.

„Je známým faktem, že rodiče mají tendenci hodnotit MŠ podle toho, jak dobře se v ní jejich dítě cítí, jak ho pobyt obohacuje, jak samo o učitelkách a programu hovoří, jak se do „školky“ těší, respektive rádo či nerado do ní chodí.“ (Rabušicová, Šedová, 2004, s.

119) Učitelé pak hodnotí rodiče podle toho, jak se umí o dítě postarat a vytvořit mu doma podnětné prostředí.

Typy rodičů (jak se jeví škole) – nejčastěji učitelé rodiče dělí podle zájmu a péče o dítě a školu:

1) Rodiče, kteří projevují zájem o dítě i o školu

a) Neproblémoví, aktivní, angažovaní rodiče – pomáhají, sponzorují školu

b) Rodiče – zaměstnanci školy - mají větší kontakt s učiteli, jsou vnímáni různě

c) Příliš kritičtí rodiče – chtějí změny, zasahují do „práce učitele“, jejich snahy lze využít jiným směrem, který si učitel zvolí

2) Rodiče projevující zájem o své dítě

- jeho výkon, výsledky

- uměřenost kontaktů se školou

- hodnocení učitelů jako vstřícní a bezproblémoví

3) Rodiče selhávající v některé z rodičovských funkcí – učitelé je „hlídají“

a) problémoví - psychické poruchy, dlouhodobé nemoci, alkohol, zanedbávání základní péče

b) problematičtí – rodiče nezvládají výchovu, mají jinou představu o zájmu dítěte

4) „Nezřetelní rodiče“ – bez problémů, bez kontaktů se školou (Štěch, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.), 2001, s. 74)

Samozřejmě to, do jaké skupiny si učitel rodiče zařadí, je zásadní na budování vzájemného vztahu a spolupráce. Když si pedagog zařadí rodiče do škatulky „problematických“ rodičů bude další vztah váznout nebo nemusí ani vzniknout. Zato když je rodič otevřený, snaživý jde všechno hladce a úspěšně skoro samo. Samozřejmě (ať už si to pedagogové uvědomují nebo ne) se vztah učitel – rodič, projevuje na vztahu učitel – dítě a také na tom, jak učitel dítě hodnotí a co od něj očekává. To se týká nejen jeho vzdělávacích výsledků, ale také chování. Dítě je hodnoceno podle chování rodičů k učiteli. Když je rodič vstřícný, spolupracující, chová se tak i dítě, je šikovné, poslušné. Platí to i naopak. Dítě začíná plnit očekávání učitele a když si o něm učitel podle rodičů udělá obrázek, že je zlostné, nešikovné. Tak se tímto způsobem začne chovat i když se předtím snažilo, protože ztratí veškerou motivaci.

Učitel může rodiče vnímat jako občana, problém, klienta nebo partnera. Učitelé nejvíce vnímají rodiče jako klienty. Taktéž většina rodičů toto postavení přijímá (vnímání rodičů školou, učiteli, i rodiče sami se tak mohou vnímat).

Klientský („zákazník“, škola plní přání, požadavky rodiče, požaduje informace) X Partnerský přístup (společně, rovnocenně sdílí odpovědnost za vzdělávání dítěte) (Čapek, 2013) *„Škola by měla jednat s rodičem jako s partnerem ve vzdělávání, aniž by zapomínala, že je jejím klientem, kterému odvádí službu.“* (Čapek, 2013, s. 13)

„To, jak jsou rodiče ve vztahu ke škole (tedy učiteli) vnímáni a jak sami vnímají svou roli, chápeme jako základní východisko, od něhož se odvíjejí všechny další oblasti: komunikace, aktivity a spolupráce, participace a případně i rodičovské vzdělávání.“ (Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 17) Nicméně i to, jak učitel vnímá svou roli a jak jeho roli vnímají rodiče hraje důležitou roli. Protože podle toho bude působit na dítě i na rodiče. To, jak vnímají roli učitele rodiče se odrazí na jejich vztahu, spolupráci a komunikaci s učitelem.

Naštěstí více a více rodičů i učitelů dává najevo svůj zájem a podporu druhé straně, protože si uvědomují důležitost tohoto vztahu. A odměnou je jim spokojené dítě, což je přece jejich společný cíl. Tento stav se projevuje hlavně v alternativních systémech školství, zejména v systému Začít spolu, kde je otevřenost školy rodičům hlavním principem. Snaží se zde vybudovat kvalitní, příjemné i přínosné prostředí hlavně dětem, ale i jejich rodinám, pedagogům a široké veřejnosti, se kterou také spolupracují. Učitelé nabízejí pestrý program nejen pro rodiče, protože si uvědomují důležitost této spolupráce a společně pracují na jejím zkvalitnění.

CO OVLIVŇUJE, UTVÁŘÍ VZTAH UČITEL RODIČ

„Celá záležitost vzájemných vztahů se tak skutečně psychologizovala, tj. kvalita a efektivnost těchto vztahů závisí na osobnostních charakteristikách učitelů i rodičů, jejich očekáváních a představách (např. o rozdělení vzájemné odpovědnosti) a na schopnosti komunikovat a nalézat společnou řeč.“ (Štech, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). 2001, s. 61)

Především jde o to, jaké charakterové vlastnosti rodič a učitel mají, jaké mají schopnosti a dovednosti v oblasti spolupráce, navazování a budování vztahů, komunikace...

Pak také samotné dítě ovlivňuje tento vztah tím, jak se ve školce chová, jak se projevuje vůči ostatním dětem, jak je samostatné. Z druhé strany má vliv i to, jak dítě doma o paní učitelce a aktivitách v MŠ vypráví, jak se do školky těší a jestli z ní odchází s úsměvem.

V úvahu mohou také přicházet předchozí zkušenosti rodičů, s učiteli se vzděláváním (prošli jím jako děti), a dosažené vzdělání – ZŠ, SOU, SOŠ, SŠ, VŠ. Jinak se budou k učiteli, vzdělávání, institucím stavět rodiče s vysokoškolským vzděláním a jinak rodiče se základním vzděláním. Za důležité budou považovat, každý něco jiného, budou se jinak projevovat vůči učiteli i dítěti.

Limity a rizika partnerství:

- Nedostatek času na straně rodičů
 - Riziko exkluzivity
 - Genderové rozdíly
 - Menší participace rodičů na vyšším stupni škol
 - Pracovní zatížení učitelů
 - Nedostatečná připravenost učitelů na práci s rodiči
 - Představa školy jako uzavřené instituce (Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 66-67)
- + negativní zkušenosti na straně rodičů i učitelů (Čapek, 2013, s. 21)

Celková situace a emoční naladění rodiče i učitele se výrazně podílí na průběhu vztahu. Učitel by měl být na své i rodičovo naladění citlivý, vnímat celkovou situaci a vybrat vhodný čas, prostor(místo) a vhodný způsob sdělení informací.

Očekávání na straně učitelů a rodičů může napomoci zkvalitnit tento vztah, nebo naopak pokud jsou tato očekávání nevyčtená nebo v rozporu mohou zanechat aktéry v rozpacích a

„To, co od druhé strany očekáváme, se běžně promítá do širokého spektra našich projevů, ovlivňuje obsah i průběh komunikace a tím i spokojenost. Z toho důvodu je zřejmé, že znalost vzájemného očekávání průběh komunikace usnadňuje.“ (Helus, 2015)

Z pohledu rodičů:

Petlák (2006, In: Čapek, 2013, s. 22) uvádí, že rodiče především žádají a očekávají:

- Rovné zacházení - ne pocit křivdy, že je dítě učiteli nesympatické
- Aby bylo dítě podporováno ve vzdělávání
- Pomoc učitele, vstřícnost při řešení problémů
- Zodpovědný a individuální přístup k dítěti
- Zodpovědné a objektivní hodnocení, vysvětlit zaměření a důvody přístupu a intervencí
- Vysokou kvalifikovanost a využívání nejen didaktických, ale i ostatních dovedností učitele
- Důraz nejen na didaktické aspekty vyučování, ale i emoční stránku
- Zájem i o neformální spolupráci s rodiči

Z pohledu učitelů:

Výzkumy (Rabušicová, Pol, 1996, str. 113) uvádějí tato očekávání učitelů (směrem) vztahujících se k rodičům:

- spolupráci
- ochotu řešit společné problémy;
- podporu v cílech - jednotnost;
- vytváření pozitivního rodinného prostředí;
- zpětnou vazbu rodičů na činnost školy;
- adekvátní postavení vzdělání (školy) v hierarchii jejich hodnot;
- společné trávení volného času rodičů a dětí;
- péči o práci svých dětí a její kontrolu;
- zajištění toho, že si děti budou do školy nosit pomůcky;

- zájem o děti;
- zájem o setkání s učitelem;
- plnění požadavků učitele.

JAKÝ DOPAD MÁ TENTO VZTAH NA DÍTĚ

„Spolupráce mezi učitelem a rodiči je také určitý vzor chování pro žáky(dítě).“ (Hladíková In: Felcmanová, Čáp, Titěrová, Vávrová, 2013, s. 13) Učitelé působí jako mocný vzor pro děti ve veškerém svém chování a jinak tomu není ani v jejich vztazích s druhými lidmi. Proto je tak důležité, aby se učitelé k rodičům chovali vstřícně a s respektem. Dítě se pak začíná chovat stejně s respektem vůči všem ostatním dětem. Když spolupracuje s učitelem rodič je pravděpodobnost, že bude s učitelem spolupracovat i dítě a platí to i obráceně, že když nespolupracuje rodič, nespolupracuje s pedagogem ani jeho dítě.

Zlepšení vzdělávacích výsledků dítěte. (Rabušicová, Šed'ová, 2004) Někomu se to může zdát až nemožné, ale je to tak, když rodiče dávají podporu učiteli a ukazují dítěti, že ho respektují dítě bude rádo přijímat vědomosti a dovednosti, které mu učitel předává, protože je bude brát jako přínosné a obohacující.

Dítě si vytváří základ pro dobrý nebo špatný, narušený celý budoucí vztah ke škole a učení. (Štech, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). 2001) V MŠ se u dítěte buduje i tento vztah a jde s ním poté celým dalším vzděláváním a životem, protože člověk se potřebuje vzdělávat pořád.

Jinak naladěné půjde také do své třídy dítě, kterému rodiče říkají, jak je paní učitelka hodná a co tam dnes asi pěkného zažijí. Se zcela jinými pocity bude přicházet do MŠ dítě rodičů, kteří paní učitelku doma pomlouvají a nedůvěřují jí.

Dítě ovlivňuje z druhé strany i to, jak učitel/ka mluví o rodičích dítěte ve školce, proto by se nemělo stát že, si učitelé vylévají svoji frustraci, únavu, přetížení nebo nespokojenost vůči rodičům na dítě. Dítě je tím zmatené. Považuje totiž rodiče, hlavně maminku, za dokonalé, vševědoucí a nevěří tomu, kdo tuto skutečnost znevažuje.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA BUDOVÁNÍ VZTAHU UČITEL RODIČ

V této kapitoly uvádím to, co by si každý učitel měl uvědomit hned na začátku, ještě před tím, než začne navazovat vztahy s rodiči. Tedy některá teoretická východiska, proč spolupracovat s rodiči a vztyčné body na kterých spolupráci stavět.

Spolupráce školy s rodinou ukazuje na kvalitu školy. „Lze dokonce konstatovat, že vztah s rodiči je indikátorem kvality vzdělávání ve škole (či práce konkrétního učitele). Žák(dítě) v něm má také důležitý prostor.“ (Čapek, 2013, s. 18)

„Vstup dítěte do mateřské školy znamená úkol budovat prostřednictvím vztahu učitel – rodič i vztah rodiny (a dítěte) ke škole. Uvnitř něj pak hraje žák(dítě) důležitou roli. Uvnitř něj se také rozhoduje o takových věcech jako je vztah mladého člověka k poznání, kultuře, institucím a ke společnosti.“ (Štech, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). 2001, s. 62) Tento vztah bychom měli začít cíleně budovat už při prvním kontaktu s rodičem. Poté, často a pravidelně s nimi přirozeně komunikovat, abychom ukázali svůj zájem, získali jejich zájem a upevnili je v tom, že se jich to osobně týká. Toto vědomí je důležité, aby byli ochotni se školu spolupracovat a vytvářet lepší podmínky pro své dítě. Není dobré začít vše řešit až když je nějaký problém a my s rodiči dítěte potřebujeme spolupracovat a komunikovat. To už je poměrně pozdě k navázání funkčního vztahu. Za této situace je mnohem těžší daný problém vyřešit.

Navazování kvalitního vztahu je dlouhodobý proces, který hlavně zpočátku není jednoduchý. Měl by být založený na vzájemné důvěře a ochotě vyjít druhému vstříc. Jeho základem je dítě jako společný střed zájmu a cíl obou stran. Když najdeme společné styčné body, shodné názory s rodiči, tak na nich můžeme dále stavět.

„Potřeba spolupráce školy a rodiny vyplývá z potřeb dítěte.“ (Hladíková, 2011 In: Felcmanová, Čáp, Titěrová, Vávrová, 2013, s. 13) Čím je dítě mladší tím více potřebuje pozitivní vazby(vztahy) mezi základními prostředními ve kterých se pohybuje, a tak zmenšit rozdílnost mezi nimi. To proto, aby se mohlo cítit jistě, bezpečně. Tím se může vzdělávací proces výrazně zkvalitnit.

„Pokud jsou učitelé přesvědčeni o roli rodičů jako primárních vychovatelů, je předpoklad, že v oblasti spolupráce s rodiči svých dětí vyvinou větší úsilí a aktivitu.“ (Majerčíková, 2012, s. 41-42) Každý učitel by měl uznat a být přesvědčen o

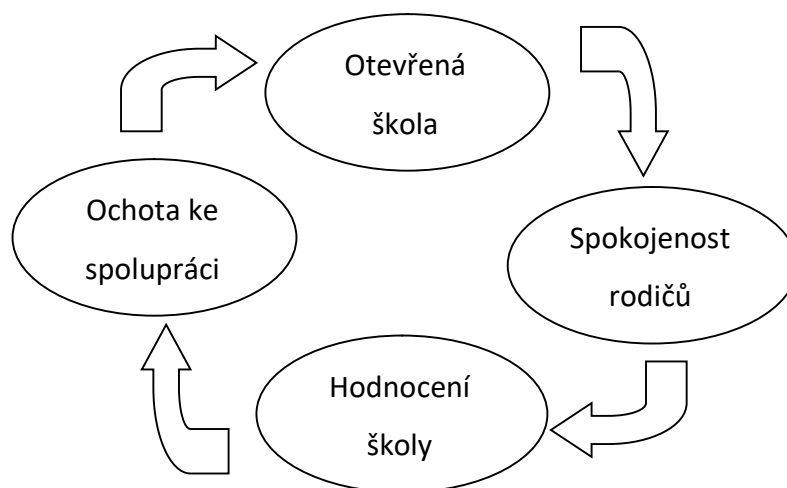
prospěšnosti a významu role rodičů pro správný vývoj a vzdělávání dítěte. Stejně tak by rodiče měli uznat přínos a profesionalitu učitelů v jejich práci. Jen ve vzájemné shodě, spolupráci a díky vzájemné důvěře, podpoře a pomoci lze uvádět ve skutečnost to nejlepší pro dítě

CO DĚLAT PRO DOBRÝ VZTAH UČITEL – RODIČ

„Klíč k partnerství s rodiči spočívá v umění najít k nim vhodný přístup, který rodinu podporuje, staví na ní a neníčí to, co rodiče tvoří.“ (Bruceová, 1998, str. 103) Prvním stupněm ve vztahu učitele a rodiče je formální vztah, který se dále vyvíjí v dobrém případě v neformální vztah a přátelství, který může přesáhnout běžný rámec.

„Základem vzájemnosti je dělat to společně, aby mohlo vzniknout partnerství. Partnerství se projevuje konkrétními aktivitami, které škola nabízí rodičům. Jedná se především o takové aktivity, které umožňují rodičům nahlédnout a zapojit se do školního života, popř. tento život spoluutvářet.“ (Rabušicová, Šedřová, 2004)

Koncepční rámec – koncept otevřeného vzdělávacího systému

Míra otevřenosti školy se odráží na ochotě rodičů spolupracovat (Pohnětalová, 2015, s. 37)

Vlastnosti kontaktů setkání učitel – rodič jsou následující:

- míra zprostředkovanosti (osobní/bezprostřední) X zprostředkovaný)
- obsahové zaměření
- sociální vymezení (individuální X kolektivní)
- funkce (Štech, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). 2001, s. 78)

Pro to, abychom mohli položit základy vztahu mezi rodiči a učiteli je zásadní uvědomit si skutečnost, že každý vnáší do tohoto vztahu jiná přání, očekávání, jiné představy, jiné způsoby chování a komunikace. Toto tvrzení potvrzuje ve své knize Tina Bruceová: *„Učitelé a rodiče ovšem nepřinášejí do vzájemného vztahu tytéž kvality. Jejich role jsou doplňkové, a neměly by tedy být považovány za vzájemně se ohrožující a konkurující.“* (Bruceová, 1998, str. 104)

K tomu, abychom tuto bariéru odlišností překonali, stačí nalézt odpovídající společný cíl, kterým je dobro dítěte. Pod tímto pojmem si však každá ze zúčastněných stran může představovat něco zcela jiného. Základním bodem je jasné a srozumitelné vyjasnění si očekávání, kompetencí a odpovědnosti.

Jedním ze základů dobrého vztahu je tedy kvalitní komunikace. Protože obě strany potřebují dostatek informací, aby mohli odvádět svou práci s co nejkvalitnějšími výsledky. Komunikace také velkou měrou přispívá právě k porozumění a vzájemné dohodě o tom, co je jejich společným cílem. Rodiče mnohem raději dají své dítě do MŠ, o které ví, co a jak a proč se zde děje.

„Formy reálné komunikace rodičů a učitelů určuje řídí na prvním místě škola. Obsah této komunikace je dosti bohatý, ale ne vždy zřetelný, srozumitelný. Je tomu tak hlavně proto, že rodiče s učitelem komunikují převážně nepřímo, často prostřednictvím dětí.“ (Štech, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). 2001, s. 83)

Dítě samo je důležitým zdrojem informací pro obě strany - emoce, nálady, únava, nemoc, obtíže, znalosti, zájmy, schopnosti, chování i k druhým. Rodiče se dívají na školu z hlediska svého dítěte.

Možné „zneužití“ informací učiteli, rodiči(děťmi)

- dítě si informaci přizpůsobí svému chápání - uvědomit si to, pracovat s tím
- většina informací jako zpráva pro druhou stranu nebyla myšlena (nedobrovolná komunikace)

- interpretace zpráv a výběr vhodného času a (prostoru) a situace – výhodná doba pro děti (rodiče se hádají, otec není doma, spěchá se, ...)

Rodiče nemohou situaci 100% ovlivnit (Štech, Viktorová In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). 2001)

Komunikaci je možno také rozlišovat jako suportivní nebo defenzivní.

Suportivní komunikace – aktivně nasloucháme, jsme empatičtí, podporujeme.

Defenzivní komunikace – jsme ve střehu, obrana, stažení, neosobní, nesnažíme se pochopit, neposloucháme.

Z tohoto krátkého, ale výstižného popisu je jasné, jak by měl učitel s rodiči komunikovat. Měl by komunikovat, tak aby rodič z jeho hlasu, vyjadřování, gest i mimiky poznal, že má o celou situaci zájem a že chce pro dítě to nejlepší. Když bude pedagog komunikovat opačným způsobem, nedostane od rodiče žádné informace, rodič se zablokuje a už nebude mít o komunikaci s učitelem zájem. Nebude mít žádný důvod něco říkat, když má dojem, že ho učitel neposlouchá a je mu obsah jeho sdělení lhostejný.

Komunikační událost se skládá ze šesti složek:

- Sdělujeme při ní obsah
- Vyjadřujeme svůj postoj k obsahu (jak nám na tom záleží)
- Vyjadřujeme svůj vztah ke komunikačnímu partnerovi
- Signalizujeme své emoce
- Prozrazujeme atributy (vlastnosti, charakter) sebe samého
- Vyjadřujeme svou představu o pokračování komunikace (Vybíral, 2009 In: Čapek, 2013, s. 127)

Důležité je uvědomit si, co všechno (většinou nevědomě) partner z mé komunikace přečte. To, co svou řečí, jednáním a neverbální komunikací vlastně sdělují. Důležité je především to, aby pedagoga verbální a neverbální komunikace byla v souladu.

Principy, které bychom měli dodržovat při vzájemné komunikaci:

- Dávejte přednost popisu před hodnocením
- Problémy nezlehčujte, neignorujte
- Nepřerušujte, neskákejte do řeči
- Nepoučujte
- Věcně, pozitivně
- Neobviňujte, nenapadejte (, neshazujte, neironizujte)
- Mluvte za sebe (Čapek, 2013, s. 143-144)

Další doporučení pro dobrou komunikaci:

Naslouchejme

Dejme prostor, podporujme

Začínejme pozitivními zprávami

Oceňujme každý pokrok dítěte, chvalme (Čapek, 2013, s. 112)

Snažme se především druhému porozumět, nebojme se zeptat, pokud si nejsme jistí nebo nevíme přesně, co druhý myslel. Nepředpokládejme, že to víme.

Ve veškerém jednání s rodiči by se měla odrážet učitelova:

Profesionalita – odbornost, poradit, ale srozumitelně, zapojení rodičů

Vhodná komunikace s rodičem – profesionální předávání poznatků o žákovi(dítěti), nejen nárazově při třídní schůzce, pestré formy sdělení

Optimismus a pozitivní postoj – pozitivní vztah k žákovi(dítěti), netlačit, nechvátat, klidné nestresující prostředí

Vstřícnost – pochopení problémů, individuálnosti dítěte i rodiny, takt, ochota, spolupráce (Čapek, 2013, s. 18)

Taktéž rodič by z jeho jednání měl získat či „vycítit“ tyto zásadní informace.

„Učitelka může mít vědomosti, vystudovat vysokou školu, ale pokud jí chybí kultivovaný, sebevědomý, a přitom pokorný způsob komunikace, neudělá nic, i když rodičům sděluje důležité a podnětné věci.“ (Faltysová In: Těthalová, 2018, s. 18)

Bastiani (1993, In: Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 53) mluví o následujících prvcích ve vzájemnosti ve vztahu mezi rodinou a školou:

- Sdílení moci, odpovědnosti a vlastnictví – ne však rovným dílem
- Vzájemnost začínající procesem vzájemného naslouchání, zahrnující citlivý dialog a „dávání a přijímání“ na obou stranách
- Sdílení cílů založených na společných východiscích, která však také uznávají důležité rozdílnosti mezi partnery
- Závazek ke společným praktickým krokům, v nichž rodiče, žáci(děti) i učitelé směřují společně k nějakému cíli.

Proto, aby mohl být tento vztah naplňován, je třeba vytvořit prostor nejen k naslouchání a informování, ale také ke společné činnosti a rozhodování.

Bull (1989, In: Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 54) doporučuje tyto kroky při budování partnerství:

1. Informování - mít informace je základní právo rodičů vůči škole
2. Vysvětlování – rozumět tomu co a proč se ve škole odehrává
3. Pozorování – nahlédnout do chodu MŠ, třídy, rodiče by měli mít možnost poznat skutečný život ve škole
4. Participace – spolupodílet se, výpomoc učiteli rodičem i opačně
5. Rozhodování – vytváření příležitostí pro zapojení rodičů do různých záležitostí školy

Možné je tyto body popsat i takto (Čapek, 2013, s. 16):

1. Společný cíl – optimálně podporovat dítě na cestě za rozvíjením dovedností
2. a hledáním svého místa a uplatnění ve společnosti
3. Informovanost
4. Možnost podílet se

Rabušicová a Šedřová (2004, s. 120-121) píší, že by učitel měl:

- Hledat stále nové cesty, jak rodiče oslovovat a zapojovat
- Smyslem komunikace a spolupráce s rodinami dětí je především diagnostikování potřeb každého dítěte a jeho rozvoj ve všech oblastech
- Vnitřní přijetí filozofie nejen vnějších aktivit

„Pokud jsou učitelé přesvědčeni o roli rodičů jako primárních vychovatelů, je předpoklad, že v oblasti spolupráce s rodiči svých žáků vyvinou větší úsilí a aktivitu.“

(Majerčíková, 2012, s. 41-42) In: Pohnětalová, s. 25

Důležité věci, které by si učitelé měli uvědomovat a které jim pomohou vnímat rodiče v novém světle a navazovat lepší vzájemné vztahy:

- Vzdělání představuje pro rodiče silnou hodnotu
- Rodiče mají zřetelnou vůli a ochotu dítěti pomáhat a komunikovat (a spolupracovat) s učiteli

- Mají pro to dostatečné nástroje a dovednosti (Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 120-121)
Také nesvalovat své vzdělávací a výchovné nezmary na rodiče, naopak si je přiznat
a dále s nimi pracovat.

Čas je jedním z projevů dobrého vztahu. Čas investovaný do vztahu s rodiči se nám
vrátí v podobě úspěchu a lepšího vztahu k dítěti. Nebojme se nabídnout rodičům
možnost osobní schůzky v čase, kdy to bude vyhovovat jim i nám. Dát jim na sebe
kontakt. Pozvěme je do třídy!

RVP PV (2018, s. 34) k tématu ještě uvádí:

*„pedagogové chrání soukromí rodiny a zachovávají diskrétnost v jejich svěřených
vnitřních záležitostech. Jednají s rodiči ohleduplně, taktně, s vědomím, že pracují
s důvěrnými informacemi. Nezasahují do života a soukromí rodiny, varují se
poskytování nevyžádaných rad.“*

V tomto ohledu a také při posuzování, co je a co není dobré, žádoucí a při rozhodování
co udělat, měl by se učitel řídit zlatým pravidlem: Co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ty
jim. Nebo: Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jednejte vy s nimi. Tedy vyvarovat se
druhého extrému, kdy pedagog přílišně kontroluje dění v rodině a snaží se uplatnit v ní
své postupy, intervence. Prvním extrémem je nezajímat se o rodiče dětí vůbec.

*„Kvalitní práce s rodiči znamená vhodně pracovat v několika vrstvách: nabízet rodičům
prostor pro spolupráci, dobře s nimi komunikovat, poskytovat jim dostatek informací a
správným způsobem a získávat je od nich – jedna oblast podporuje druhou.“* (Čapek,
2013, s. 18)

*„Učitelé by neměly realizovat pouze úzké vzdělávací cíle, ale měli by se snažit pracovat
se širším edukačním záběrem.“* (Čapek, 2013, s. 21) Což právě, mimo jiné, znamená
podpoření svých cílů v domácím prostředí tak, že ke spolupráci získají rodiče dětí
z jejich třídy.

Když to s jedním nebo více rodiči nejde tak lehce, tak se učitel nemá přestat snažit.
Učitelé nesmí zapomínat, že je to dlouhá a mnohdy bolestivá cesta, která v některých
případech nemusí být úspěšná. Ve velké většině se to však povede, a to pak stojí za to!
Jen je potřeba hledat tu správnou cestu a nerezignovat.

FORMY SPOLUPRÁCE UČITELŮ A RODIČŮ

V MŠ je výhoda, že rodiče, blízcí příbuzní či pečující osoba vodí dítě přímo do třídy a vyzvedávají si ho – tak má učitel možnost být s nimi denně v kontaktu. Přivítat je, zeptat se co je nového, informovat je o tom, co s dětmi dělali, rozloučit se To je jen nejběžnější kontakt, kterým může učitel ukázat, že má zájem o dítě a dění v rodině.

A navíc tím obě strany získají žádoucí informace.

Rodičovské zapojení do vzdělávacího procesu: několik oblastí a úrovní vztahů je chápáno jako „rodičovské zapojení“ – základ partnerství rodičů a škol:

- Podoby zapojení rodičů do vzdělávacího procesu ve škole – rodičovská role ve vztahu ke škole
- Komunikace mezi rodinou a školou, respektive mezi rodiči a učiteli
- Aktivity školy vůči rodině a formy spolupráce mezi školou a rodinou
- Rodiče jako přímí účastníci vzdělávacího procesu ve škole
- Rodičovské vzdělávání (vzdělávání rodičů) (Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 17)

Epsteinová hovoří o několika stupních zapojení rodičů do života školy:

- plnění základních rodičovských povinností
- komunikace škola – rodič
- zapojení rodičů jako dobrovolníků do činnosti školy
- zapojení rodičů do domácí přípravy
- zapojení rodičů do rozhodování o záležitostech školy
- zapojení rodičů do školní komunity (Epstein 1992, 1994 In: Čapek 2013, s. 13)

Druhy pořádaných akcí školou pro rodiče můžeme rozdělit podle jejich účelu:

- prezenční – děti ukazují, co se naučily, vytvořily, čeho jsou schopny dosáhnout
- společenské – s dětmi i bez nich, jde o to strávit spolu příjemný čas a mít šanci se lépe seznámit (Rabušicová, Šedřová, 2004, s. 54)

Spolupráce a její obvyklé formy (Čapek, 2013):

1. Vítání a přijímání rodičů (i dítěte)
2. Dvousměrná písemná zpráva
3. Individuální konzultace

4. Pololetní rodičovské schůzky
5. Sdružení rodičů
6. Rada školy
7. Školní publikace
8. Záznamy o dítěti
9. Respektování přání rodičů
10. Návštěvy v rodinách - výjimečně
11. Třídní schůzky a individuální konzultace
12. Informační schůzka pro rodiče prvňáčků
13. Dny otevřených dveří
14. Koncerty a vystoupení pro rodiče
15. Výtvarné dílny
16. Rodič na akci školy
17. Rodič jako vedoucí kroužků a volnočasových aktivit
18. Rodič jako návštěvník na vyučování, asistent při vyučování

Spolupráce s rodiči a její méně obvyklé formy:

Rodičovský koutek

Rodič jako „kuchař dne“

Společná četba

Dejte škole tři hodiny – rodiče věnují škole tři hodiny svého času za školní rok a škole při nich nějak pomohou, sami si vyberou, co, kdy a jak pomohou

Nástěnná malba – spolupráce i s dětmi na výzdobě stěny třídy

Večer her – turnaj rodičů a dětí ve stolních hrách

Fundraising - získání prostředků pro školu např. pečením a prodejem, sběrem surovin, burzy věcí a oblečení, ...

Úvodní přijímací pohovor

Rozvíjející pohovor

Školní půjčovna

Přiveďte tatínky do školy (Čapek, 2013)

Jak už jsem předestřela každý rodič je jiný, proto mu i vyhovuje jiný způsob spolupráce. Jeden rodič se vůbec nezajímá o dění ve škole, stačí mu, že je dítě spokojeno.

Některému rodiči stačí být informovaný, další vznášejí k učiteli svoje požadavky a třetí se chce aktivně podílet na vedení mateřské školy, určovat její směr a rozhodovat o jejím chodu. (kolektiv autorů, 2017)

Vhodné je, aby učitel realizoval dostatek různých akcí, setkání, vymýšlel další způsoby spolupráce, aby se mohlo zúčastnit co nejvíce rodičů a mohli si najít to, co jim vyhovuje. Kreativité učitele se meze nekladou, a tak není problém vymyslet spoustu dalších nápadů na aktivity, které rodiče zaujmou a potěší. Rodiče se samozřejmě mohou zapojit i do vymýšlení i realizací akcí. Učitel tak nemusí všechno dělat sám a rodiče mají dobrý pocit z odvedené práce a přispění do společného.

Pokud jsou rodiče s působením školky spokojeni mohou sloužit jako její propagátoři a informovat další potenciální rodiče, kteří dají dítě do naší MŠ. Mohou přispívat svým časem, finančními prostředky, nebo tyto dary shánět. Vyplatí se dát rodičům příležitost občas se účastnit, po dobrém zvážení všech negativ, přímého vyučování. Pro rodiče je to nenahraditelná zkušenost přímo vidět, jak proces vzdělávání ve třídě vypadá. A když si zkusí připravit program pro děti např. o svém povolání, nebo nějaké zajímavosti mnohem lépe pochopí učitelovu situaci a budou si jeho práce vážit.

Třídní schůzka není jen hodnocení dítěte (ani jeho schopností, dovedností, pokroku ani chování), ale především prezentace jeho práce v MŠ a tím i práce učitele, jeho profesionality nebo neprofesionality. Právě na třídní schůzce by se měli budovat neformální vztahy mezi učitelem a rodičem i mezi rodiči navzájem. Zde by měli rodiče získávat nápady na práci s dětmi a další užitečné informace, které jim v tom pomohou. Také diskutovat své zkušenosti s ostatními rodiči. (kolektiv autorů, 2017) *„Od rodičů se nevyžaduje, aby se svých názorů vzdali, nýbrž aby je rozšířili. Totéž se požaduje od učitelů.“* (Bruceová, 1998, str. 108)

PRAKTICKÁ ČÁST

1. CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem praktické části této bakalářské práce je zmapovat současné vztahy rodičů a učitelů, zejména faktory ovlivňující kvalitu tohoto vztahu. A také to, co je obsahem jejich spolupráce a jaká je její intenzita. Dále jaký má tento jejich vztah dopad na dítě, jak ho tento vztah ovlivňuje. Dalším tématem, kterými jsem se zabývala je komunikace. Jak často učitelé s rodiči komunikují a jaká jsou nejčastější témata, která spolu řeší.

Hlavní výzkumné otázky:

Jaké jsou vztahy učitelů a rodičů v mateřské škole?

Co ovlivňuje kvalitu vztahů rodičů a učitelů v mateřské škole?

Další výzkumné otázky:

Jaký obsah a intenzitu má spolupráce učitelů s rodiči?

Co rodiče a učitelé od druhé strany očekávají?

Jak vztah učitel rodič ovlivňuje dítě?

Jak často učitelé s rodiči komunikují?

Co je předmětem jejich komunikace?

2. VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumný soubor tohoto výzkumného šetření tvoří celkem čtyři komunikační partneři. Komunikačními partnery mi byli paní učitelka a dva rodiče z jedné třídy běžné mateřské školy. Dále jsem vedla ještě jeden rozhovor s maminkou S., která své dítě dává do církevní mateřské školy.

Paní učitelce je 32 let, vystudovala na vysoké škole bakalářský obor učitelství pro mateřské školy, učí devět let a zatím nemá své vlastní děti.

Maminka J. – je jí 35 let, má středoškolské vzdělání, má dvě děti osmiletého syna a pětiletou dceru.

Tatínek P. – je mu 35 let, má také středoškolské vzdělání a dvě děti, desetiměsíční dceru a čtyřletou dceru.

Maminka S. – je jí 36 let, má dvě děti, tříletou dceru a desetiletého syna, VŠ vzdělání. S maminkou S. se znám již dlouho a občas jí hlídám dceru.

Tyto komunikační partnery jsem si zvolila proto, že jsem do této třídy MŠ chodila na pedagogickou praxi během studia a také proto, že je to běžná mateřská škola. V soukromých či alternativních MŠ jsou vztahy a spolupráce s rodiči na úplně jiné úrovni. Výběr rodičů ve třídě byl náhodný. Maminku S. jsem si vybrala právě proto že, ji znám už déle a dává svou dceru do církevní MŠ. A mimo jiné i proto, že mám možnost s ní často a nerušeně komunikovat.

3. METODOLOGIE A POSTUP REALIZACE VÝZKUMU

Pro výzkumný projekt jsem použila metodu kvalitativního šetření, kdy klíčovou metodou sběru dat byl rozhovor a částečně také pozorování. S paní učitelkou jsem vedla rozhovor v mateřské škole, s maminkou S. jsem ho vedla u ní doma a ostatními rodiči po emailu. Rozhovor byl spíše polostrukturovaný, měla jsem předem připravené oblasti, na které se chci zeptat i konkrétní otázky, ale během rozhovorů jsem se snažila reagovat na aktuální situaci, odpovědi komunikačních partnerů a porozumět jejich sdělení. Rozhovory trvaly přibližně tři čtvrtě hodiny až hodinu. V případě paní učitelky a maminky S. byl rozhovor s jejich souhlasem nahráván na záznamník. Měla jsem možnost po vedení rozhovorů se dále rodičů i paní učitelky doptat na některé doplňující informace, čehož jsem využila. Výsledky budou zpracovány metodou otevřeného kódování. Rozhovory byly realizovány v únoru až březnu 2018.

Výzkumný projekt jsem realizovala ve třídě, kam jsem chodila na praxi, tak jsem měla trochu možnost nahlédnout, jak to tam funguje. Před rozhovory jsem měla jisté obavy, že nevím, jak ho mám vést a že něco zkazím. Nakonec mě bavilo získávat informace o vztahu učitel – rodič, protože mě toto téma velmi zajímá a chtěla jsem si udělat obraz, jak v praxi funguje, či nefunguje a získat tipy na zlepšení pro svou budoucí praxi. Radost jsem měla z rozhovoru s maminkou S., protože v jejím případě, mi přijde, že má zřejmě s paní učitelkou velmi blízký vztah a vše funguje tak jak by mělo. Vytvářet celkový obraz o těchto vztazích v MŠ ze všech rozhovorů mi dalo užitečné informace, a nakonec jsem si všechny rozhovory užívala. A jsem opravdu vděčná paní učitelce za umožnění a pomoc se zorganizováním tohoto výzkumu. Díky této nové zkušenosti

posunula zase někam dál, což je podle mě velmi dobře a je to podle mého názoru i jedna z věcí, pro kterou se bakalářská práce píše.

4. SHRNUÍ

Paní učitelka mi už předem řekla, že si myslí, že rodiče nebudou moc ochotní, že nedojdou do školky ani kvůli nim, tím méně kvůli mně. Což také ilustruje její vztah k rodičům, nynější pohled na ně. Z našeho rozhovoru jsem vyrozuměla, že je to tím, že na začátku své profese měla k rodičům velmi vstřícný vztah a nevyplatilo se jí to. Paní učitelka: „Na začátku jsem měla velmi ideální představy o vztahu s rodiči, já jsem se vždycky snažila být co nejvíc ochotná, co nejvíc to myslet dobře. Bohužel se mi to vymstilo hodně. Takže dneska se opravdu snažím držet odstup, ale samozřejmě pokud někdo o to stojí tak jsem ochotná pomoci, udělat, ale musím vidět, že to nedělám pro nic za nic a že to opravdu tomu dítěti pomůže a že o to ten rodič opravdu stojí.“ To se může podle mě stát každému učiteli a je potom celkem pochopitelné, že paní učitelka ztratila v rodiče důvěru a potřebuje si stanovit ve vzájemném vztahu hranice.

Má také pocit, že se musí ve vztazích s rodiči chránit a držet tento vztah v určitých mezích. Paní učitelka: „Tak já jsem se vždycky snažila s rodiči mít co nejvíc přátelský vztah, ale po devíti letech praxe vidím, že se to opravdu musí držet striktně na nějakým odstupu, ne úplně si ty rodiče pouštět k tělu a držet si přirozený odstup od nich, aby opravdu nezačali víc, byť by člověk chtěl. Protože jde o děti, je to citlivá záležitost, chtěl by jim vyjít vstříc, chtěl by jim být víc nápomocen, ale oni o to nestojí. Takže svým způsobem se musíme chránit i my jako učitelé, abychom si to na sebe nevztahovali.“

Na druhou stranu paní učitelka uznává, že rodiče o spolupráci stojí. Paní učitelka: „Naštěstí těch rodičů, co by o spolupráci nestáli je velmi málo.“ a dále dodává „Většina rodičů má zájem o společné akce. Možná 3 % ne.“

Tatínek P.: „Řekl bych, že můj vztah s paní učitelkou je neutrální, z mojí strany se snažím o vstřícnost, zdůraznění autority učitele před dítětem. Nic bych v přístupu učitelů neměnil.“

Maminka J.: „Nemyslím si, že jde vůbec o vztah, nevím tedy ani to, co dělat proto, aby tento vztah byl dobrý. Chtěla bych, aby paní učitelky více komunikovaly s rodiči“

Maminka S. – „Já myslím, že tam je vztah kladný komunikativní a sdělujeme si informace, takový ty běžný zatím, protože nenastal žádný problém. Takže myslím, že je tam vztah dobrý a ta naše hlavní paní učitelka má dítě ve stejném věku jako mám já, takže tam si rozumíme hodně. Já myslím, že také přispívá, že se zajímám o tu jejich práci a jestli bylo všechno v pořádku. Tak myslím, že je to taky těší, že se jich zeptám, jaký byl den. Že se zajímám o tu situaci a že vlastně když je čas tak, se nebavíme jenom o té situaci dětský, ale o tom, co se děje, jak se máme a tak, že tam je to v takový přátelský prostě atmosféře.“ Z těchto odpovědí rodičů vyplývá, že si i oni uvědomují svůj podíl na vztahu s pedagogem a snaží se ze své strany o jeho zlepšení. Avšak ne vždy vědí, co by pro to mohli nebo měli dělat.

Učitelé i rodiče si uvědomují, že tento vztah ovlivňuje dítě a jeho výchovně vzdělávací proces. Na otázku „Myslíte si, že vztah učitel a rodič ovlivňuje dítě?“ odpovídali následovně:

Paní učitelka: „Určitě, záleží na tom, jak to dítě o učitelce mluví, jak se tam cítí, co z toho rodič vycítí.“

Tatínek P.: „Snad ten vztah s učitelem ovlivňuje dítě pozitivně, když je pozitivní.“
Maminka S. „Samozřejmě, když je všechno v pořádku, tak učitel má rád to dítě, tím pádem má rád i ty rodiče, ale když to dítě způsobí nějaký problémy, tak už je tam nějaký negativní podnět vůči těm rodičům.“

Podle mých komunikačních partnerů samotné dítě ovlivňuje vztah učitel - rodič nejvíce.

Paní učitelka: „Myslím si, že velký vliv na to má, jak to dítě o těch učitelkách mluví a jak se tam cítí.“

Maminka J.: „Ovlivňuje ho i chování dětí, možná i to co po učitelce chci, respektive nechci.“

Maminka S. „Na školce, je to dané tím, že paní učitelku známe už déle a tam jsme s ní měli rok se synem a takže se známe trochu déle a ty situace nejsou vážné, jsou spíš brány s humorem, že o to víc si myslím, že je ta atmosféra přátelštější, že tam jsme neřešili žádný konflikt, žádný problém, jenom běžné každodenní věci a paní učitelka je strašně sympatická, mladá holka, takže tam si rozumíme, i druhá paní učitelka, sice je

starší, ale tam panuje taky přátelský vztah nikdy jsme neměli problém.“ Tento vztah podle ní ovlivňuje i to, jak se rodič s učitelem zná a jak druhá strana bere danou situaci, když jí bere s humorem, tak o to lépe jde vyřešit. Jde také samozřejmě o to, co se řeší.

Spolupráce učitelů a rodičů v popisované třídě běžné MŠ probíhá na společných akcích. Paní učitelka: „Minimálně jednou, dvakrát ročně děláme akci s rodiči na zahradě nebo děláme tady, pak vlastně děláme besídky, kde zase máme možnost se s nimi vidět, tak nějak dohromady při příjemné příležitosti, a když jsme potom venku, tak se tak nějak vídáme o hodně víc, kolikrát tam společně řešíme věci. A co děláme ještě? Besídky, akce, a to je asi všechno.“

Maminka J.: „Do dění v mateřské školce se nezapojuji, protože nevím jak.“

Tatínek P.: „Bohužel se nezapojuji, protože nestíhám.“

V církevní MŠ z pohledu maminky S. probíhá spolupráce takto: „Musím říct, že s organizací nepomáháme, pomáháme třeba příspěvky, když potřebují, nebo nosíme kapesníky, barevné papíry do školky. Spíš tuto pomoc a když potřebují nějakou pomoc tak nám napíšu, například, kdo má videokameru a může fotit, ale to jsme zrovna neměli. Ale když by nás požádali, tak se rádi zapojíme, ale organizovat přímo osobně ne. Spíš takovou volnější pomoc.“ „Ano určitě, zúčastňujeme se všech besídek, všech dnů otevřených dveří, dětských dnů.“

Většina rodičů i učitelů preferuje osobní kontakt:

Paní učitelka: „Mě přijde ideální, když jsem venku, je hezky stojíme na zahradě, když někdo chce za mnou přijde, popovídá si, když nechce pozdravíme se, předáme.“

Maminka J.: „Nejraději mám komunikaci s učitelem.“

Tatínek P.: „Ve spolupráci s učitelem preferuji osobní kontakt.“

Maminka S.: „Osobní kontakt, osobní přístup, kdy se ukáže, co se má řešit, jak se to má řešit.“

Komunikace s rodiči je v tomto případě skoro každodenní nebo má častou frekvenci i když na druhou stranu nejde do hloubky. Jen se pedagogové s rodiči vidí v šatně při předávání a pozdraví se.

Paní učitelka: „Tak snažíme se s nimi komunikovat na každodenní frekvenci s tím, že samozřejmě pokud něco nepotřebujeme konkrétně, neřeší se něco, neptají se oni tak, není to úplně zásadní věc, kdy se pozdravíme, abychom se alespoň viděli nebo tak, nabízíme jim individuální konzultace a zase je nechceme zatěžovat úplně vším každý den.“ Paní učitelka má pocit, že rodiče nezajímá, co s nimi chce řešit. A že od školky nic nečekají. Paní učitelka: „Myslím si, že jim to nepřijde až tak důležitý to, co my s nimi chceme řešit. Myslím si, že na to nemají čas. Bohužel, byť je to smutný, protože jde o jejich děti, že jo. Ale myslím si, že je to hlavně v tom, že oni sem to dítě odloží a oni od toho nic nečekají. To jim stačí. Vy mi pohlídáte za pár korun dítě a já si ho pak vezmu.“ Maminka J.: „Komunikujeme s paní učitelkou málo, jen když se zeptám. Je to takové rychlé v šatně mezi dveřmi.“

Tatínek P.: „Předáváme si informace v šatně při osobní komunikaci, tak dvakrát týdně. Řešíme nejvíce chování dcery ve školce.“

Maminka S.: „Ve školce to je různě většinou se jenom zeptám, každý den se ptám, jestli je všechno v pořádku buď mi odpoví ano, a to je všechno nebo mají čas mi i něco říct, ale většinou ten čas tam moc není pro paní učitelky, což chápu, ale když je něco k řešení tak si ten čas udělají, což také obdivuji. Ale každý den spolu komunikujeme...“ „Ve školce teď řešíme, že je šikovná. A jestli by jí bavil kroužek zpívání. A řešíme, že už se snaží číst písnička. Řešíme jenom pozitivní věci, pokroky. Ve školce jenom příjemné věci, pokroky a tak.“ Podle mě, tato pozitivní komunikace vztah mezi učitelem a rodiči velmi projasňuje.

Paní učitelka od rodičů očekává, že s ní rodiče budou spolupracovat a komunikovat. Paní učitelka: „Ideální rodič by byl takový, který by rád spolupracoval se školkou, s učiteli a dalo by se s ním rozumně domluvit. Spolupráci s rodičem si představuji tak, že se s ním domluví, on je ochotný se s námi bavit, a hlavně vidím zpětnou vazbu našeho rozhovoru přes dítě. “

Maminka J.: „Od učitele očekávám, aby se hezky choval k dětem, staral se o děti, učil je. Očekávám také zpětnou vazbu k chování dítěte a jeho přístupu k MŠ.“

Tatínek P.: „Očekávám spravedlnost, empatii, vstřícnost a to, aby měli učitelé k dětem vztah. Abych se dozvěděl o případném nevhodném chování, ale abych se dozvěděl i pozitivní aspekty ve vývoji dcery.“

Maminka S. „Určitě očekávám, že když bude nějaký problém, aby se mi to nebály paní učitelky říct, protože ví, že je respektuji, takže mi to můžou říct otevřeně, že to nemusí zaobalovat, to hlavně a určitý respekt z obou stran, aby tam byl.“

Z pozorování jsem zjistila, že paní učitelka se opravdu snaží s rodiči komunikovat, chodí za nimi do šatny, vítá se s nimi a loučí, jak to jen jde. Vždy, když s dětmi něco vyrobí dělá krásnou výzdobu v šatně z jejich výtvorů. Děti samozřejmě ukazují a chlubí se rodičům, který obrázek je jejich, a tak i rodiče vidí, co děti dělali, jak jim to šlo a jak jsou na tom v porovnání s ostatními dětmi. Také mají v šatně nástěnku s tématem, informacemi a básničkami, které se právě děti učí. Někteří rodiče si je rádi přečtou a mohou s dětmi takto pracovat i doma a na dané téma navazovat a rozšiřovat ho. Kromě toho ještě v šatně mívali schránku na dotazy a připomínky, nebyla moc využívána, a tak ji zrušili.

5. DISKUZE

V této části bych chtěla především sdílet svůj pohled na vztah učitel a rodič. Je to podle mě velmi důležitý vztah, protože ovlivňuje dítě a celé jeho vzdělávání. Přesto, že vím, jak těžké je tento vztah vybudovat, mám o něm do určité míry neúplné představy. Zatím mám málo osobních zkušeností se vztahy s rodiči v mateřské škole. Mám jen zkušenosti z osobního hlídání, brigád, táborů, akcí, kde jsem o děti pečovala. Tyto mé zkušenosti jsou zatím velmi pozitivní, ale jsou trochu jiného druhu než v MŠ. Z vyprávění učitelek vím, že to vždy tak hezky nefunguje. Ne všichni rodiče chtějí s učiteli spolupracovat, někteří nemají velký zájem ani o své dítě, a to je pak velmi těžké požadovat, aby měli zájem ještě o školku. Těchto rodičů je naštěstí málo. Chtěla bych ve své praxi zaujmout k rodičům co nejvstřícnější postoj a ukazovat jim, že mi na jejich dítěti, na nich, na jejich názorech, podnětech, starostech záleží a snažit se je pochopit. Dále bych chtěla být vůči rodičům otevřená a spolupracovat s nimi více než je běžné, zvat je do třídy, zapojovat je do dění, přípravy akcí, brát je jako výchovné partnery. Protože jsem přesvědčená, že své dítě znají nejlépe, a tak mi jako učitelce mohou poskytnout cenné informace. Důležité také je, aby učitelka budovala v rodičích zodpovědnost za výchovu a vzdělání jejich dítěte (tuto zodpovědnost mají hlavně oni ne pedagogové) a podporovala je v tom, že to zvládnou, že jsou dobří rodiče. Ukázat

jím co jak a proč se ve třídě děje, protože je to pro rodiče, podle mého názoru, důležité. Také chci dítě hodně chválit, aby komunikace nebyla jen negativní o tom, co dítě nezvládá, jak se neumí chovat a co dělá špatně. Samozřejmě, byť mají učitelky málo času na to, aby ještě komunikovaly s rodiči, je pro rodiče velmi cenné, když si tento čas na osobní kontakt najdou a rodiče to ocení. Zdá se mi, že nejtěžší je na začátku získat si jako učitel důvěru rodičů v mé vlastní schopnosti a budovat celkově pozitivní atmosféru ve které se obě strany nebudou bát přijít, když je nějaký problém a společně ho vykomunikovat, vyřešit. I když se u dítěte, v komunikaci či kdekoli jinde objeví nějaká potíž, nedorozumění a s rodičem to nejde hladce, učitel by to neměl vzdát, ale hledat další cesty, možnosti, jak tento problém odstranit a vztah s rodiči posílit. Tyto vztahy jsou tedy, nejen podle mě, velmi individuální. Záleží na každém rodiči i učiteli, jaké mají vlastnosti, sociální schopnosti, jak dovedou komunikovat a jak se k dané situaci staví a jaký má ke druhé straně (rodič k učiteli a učitel k rodiči) vztah. Záleží také na prostředí, atmosféře, situaci. Dítě vnímám jako nedílnou součástí tohoto vztahu, protože je jím nejen ovlivňováno, ale i ho samo ovlivňuje. Myslím si, že je skvělé, že se rodiče a učitelé v MŠ mohou každý den vídat, alespoň když rodič dítě přivádí a vyzvedává si ho. To je velká příležitost k budování dobrého vztahu a k tomu, aby učitel s rodičem prohodil alespoň pár slov a navzájem se informovali, kterou bych chtěla co nejvíce využívat. Jsem přesvědčená, že pro obě strany (nejen pro učitele) jsou informace užitečné, protože získají nový pohled na dítě, nadhled nad situací a ujištění, že v tom nejsou sami. To je základ, na kterém se pak může budovat to nejlepší pro dítě, což je hlavním cílem rodičů i pedagogů. Je to hodně těžké, ale když se to povede, tak to stojí to podle mého názoru za to. Jsem opravdu zvědavá na to, jak to bude fungovat až budu v praxi a každý den budu muset s rodiči dětí spolupracovat, komunikovat a řešit problémy.

A co mohlo tento výzkumný projekt ovlivnit? Myslím si, že to samozřejmě mohla ovlivnit má nervozita, a to jakým způsobem jsem se ptala, kladla otázky. Dále to, že jsem se s paní učitelkou a maminkou S. znala. Další věc je to, že jsem s rodiči nekomunikovala osobně. Také jsem předem sdělila téma, o kterém se budeme bavit. I samotné téma mohlo mojí práci ovlivnit, protože není jednoduché ho rozklíčovat a vyjádřit se k němu.

6. ZÁVĚR

Na závěr bych chtěla shrnout myšleny, poznatky, které považuji za nejdůležitější z celé této práce:

Vztahy mezi rodiči a učiteli jsou velmi individuální a záleží na každém zvlášť. Záleží na osobnostech rodičů i učitelů, na jejich schopnostech navazovat vztahy, komunikovat, na dovednosti empatie, na přechozích zkušenostech. Především by tyto kompetence měly být dobře rozvinuté na straně učitelů, neboť jsou to profesionálové a také tento vztah, komunikaci a spolupráci do značné míry řídí. V mateřských školách tyto vztahy různé. Jsou rodiče i učitelé, kteří o spolupráci stojí a snaží se tyto vztahy rozvíjet, ale jsou zde rodiče i pedagogové, kterým na těchto vztazích nezáleží a plní jen minimum požadavků. Budování dobrého vztahu je náročné a dlouho trávající, zajisté nemusí být vždy úspěšné.

Dítě tento vztah nejen ovlivňuje, ale také ho spoluutváří. A i dítě je ovlivňováno a utvářeno tím, jaký tento vztah je. Jak to popisují výše.

Rodiče hodnotí učitele, jeho práci a MŠ, podle dítěte. Jestli se mu tam líbí, těší se tam, jak o činnostech, paní učitelce doma mluví... Učitelé hodnotí rodiče podle toho, jak své dítě vychovávají a jak se o ně i mateřskou školu zajímají. Také podle toho, jak se dítě v mateřské škole chová.

Důležité také je, aby učitelka budovala v rodičích zodpovědnost za výchovu a vzdělání jejich dítěte (tuto zodpovědnost mají hlavně oni ne pedagogové) a podporovala je v tom, že to zvládnou, že jsou dobří rodiče.

Učitel by měl nabízet rodičům pestré formy a způsoby spolupráce, aby rodiče měli dostatečný výběr, zapojit je do života třídy a tím i do školního života jejich dítěte. Je důležité rodičům ukázat co, jak a proč se ve třídě děje, protože to je jeden z předpokladů pro to, aby rodiče chtěli s učitelem spolupracovat. Být s nimi v každodenním kontaktu a komunikovat. Postarat se o to, aby obě strany měly dostatek informací. Dále dítě hodně chválit, ukazovat jim jeho pokroky, talenty. Komunikace nesmí být jen negativní. Nelze mluvit jen o tom, co dítě nezvládá, jak se neumí chovat a co dělá špatně.

To nejdůležitější, ale zároveň nejtěžší ve vztahu rodičů a pedagogů je navodit atmosféru, která poslouží k otevřené a upřímné komunikaci, ve které se nebudou jeden za druhým bát přijít s čímkoli a říct, jak to doopravdy je, když se něco stane.

Pokud se to povede (když učitel s rodičem získají vzájemnou důvěru), tak to je základ pro vyřešení každého ať sebe těžšího problému. K navázání takového vztahu je dobrá otevřená, častá a také pozitivní komunikace. Na to učitelé často zapomínají a řeší s rodiči většinou jen problémy a negativní věci. Učitel by se měl dále v této (a samozřejmě i jiných) oblastech dále vzdělávat, zlepšovat své pedagogické, lidské, psychologické, speciálně pedagogické znalosti, schopnosti a dovednosti.

Když se nepodaří navázat tento vztah a efektivně komunikovat, učitel by se neměl vzdávat a odsuzovat rodiče jako nekompetentní, ale hledat další způsoby a možnosti spolupráce.

Seznam použité literatury a zdrojů:

1. BRUCEOVÁ, Tina. *Předškolní výchova: Deset principů moderní pedagogiky a jejich aplikace v praxi*. Praha: Portál, 1996. *Výchova dětí od 3 do 8 let*. ISBN 80-7178-068-5.
2. ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 192 s. ISBN 978-80-247-4640-1.
3. FEŘTEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*, Praha, Yinachi, 2011, 112 s. ISBN 978-80-904735-2-2 (brož.)
4. HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. 399 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4674-6.
5. HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: PORTÁL, 2009, 288 s. ISBN 978-80-7367-628-5.
6. kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vydání. [online]. Praha: MŠMT, 2018. 142 s. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z WWW:<<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>>.
7. kolektiv autorů. *Jak budovat dobrý vztah s rodiči žáků*, edice Dobrá škola, RAABE, 2017, 116 s. ISBN 978-80-7496-295-0.
8. POHNĚTALOVÁ, Yveta. *Vztahy školy a rodiny: případové studie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 179 s. ISBN 978-80-7435-626-1
9. RABUŠICOVÁ, Milada a Klára ŠEĎOVÁ. et al. *Škola a (versus) rodina*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2004, 176 s. ISBN 80-210-3598-6.
10. ŠTECH, Stanislav, VIKTOROVÁ, Ida. Vztah rodiny a školy? Hledání dialogu. In Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-585-7.
11. MAJERČÍKOVÁ, Jana, Peter Gavora, Lucia Ficová, Zuzana Hirschnerová. *Profesijní zdatnost (self-efficacy) studentů učitelstva a učitelů spolupracovat s rodiči.*, 1. vyd., Bratislava: Univerzita Komenského, 2012., 136 s. ISBN 978-80-223-3345-0.
12. MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Nakladatelství Portál, 2011. 248 s. ISBN 978-80-7367-627-8.
13. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Sedmé, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9
14. KREJČOVÁ, Věra a Jana KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 232 s. ISBN 80-7178-695-0.
15. FELCMANOVÁ A., D. Čáp, K. Titěrová, P. Vávrová. *Rodiče - nečekaní spojenci. Jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou*. Vydal Člověk v tísni, vzdělávací program Varianty. Praha. 2013, ISBN 978-80-87456-45-3

Periodika:

16. RABUŠICOVÁ, Milada a Milan POL. Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství. *Pedagogika*, Praha: PedF UK, 1996, roč. 1996, č. 1, s. 49-61. ISSN 0031-3815.

17. RABUŠICOVÁ, Milada, Milan POL. *Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství*. Pedagogika, Praha: PedF UK, 1996, roč.1996, č. 2, s.105-116. ISSN 0031-3815.
18. Těthalová, Marie. Co ti to maminka dala zase na sebe? *Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*. **24(3)** Praha: Portál, 2018. s. 18-19 ISSN 1210-7506.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: Otázky k rozhovorům

1. Oblast osobnosti učitele a rodiče

Co očekáváte od učitele/ rodiče? Co je pro vás důležité, aby učitel/rodič uměl, jaký by podle vás měl být, co by měl dělat, umět?

Co oceňujete na rodičích/ učitelích?

2. Spolupráce učitel - rodič

Jaký význam pro vás má spolupráce s rodiči/ učitelem? Co od ní očekáváte?

Jaké způsoby spolupráce rodičům nabízíte? Jak se zapojujete do života MŠ?

Jaké způsoby spolupráce s rodiči/ učitelem preferujete?

3. Komunikace učitel - rodič

Jaká nejčastější témata řešíte s rodiči/ učitelem? Co je předmětem vaší komunikace?

Jak a kde komunikujete s rodiči/ učitelem? Jakým způsobem předáváte rodičům/ učitelům informace?

Jak často komunikujete s učitelem/ rodiči?

4. Vztah učitel rodič

Jak byste charakterizovala váš vztah k učitelce a MŠ?/ rodičům?

Co děláte pro to, aby byl váš vztah s rodiči/ učitelem dobrý?

Co byste změnili v přístupu učitele k rodičům/ rodičů k učitelům?

PŘÍLOHA 2: Rozhovor s maminkou S.

Já: Jak si představujete ideálního učitele? Co by měl umět?

Maminka S.: Ideální učitel by měl rozumět dětem, měl by k nim mít kladný vztah, brát každé dítě individuálně a podle toho se k němu i chovat. A zároveň vztah rodič učitel by měl být nějakým způsobem otevřený k rodičům, aby i rodiče dokázali s pomocí paní učitelky zjistit to, co jejich dítě potřebuje. Taky by měl učitel v mateřské škole být samozřejmě kreativní, tvořivý, vytvářet podmínky, aby se dítě rozvíjelo nejen fyzicky, ale hlavně i psychicky. Měl by tam být humor, protože děti se potřebují hodně smát a rádi se smějí.

Jak byste si představovala spolupráci s učitelem?

Vím, že to je složitě, že učitel má plné ruce práce přes den, takže přes den nemůže s rodičem komunikovat. Mně by stačilo, kdybych přišla do školky, vyzvedla si dítě a učitel by mi sdělil běžné informace, které potřebuji, jestli moje dítě jedlo, spalo, jestli bylo všechno v pořádku. To mi takto stačí. Samozřejmě pokud by byl nějaký problém, tak se třeba domluvit na individuální schůzce, popřípadě vysvětlit e-mailem, ale já preferuji osobní přístup. Takže ideální by pro mě v tomto případě bylo setkání s učitelem bez dítěte, aby komunikace byla otevřenější, klidnější a plynulejší, ale samozřejmě záleží na vážnosti situace, pokud je všechno v pořádku a je třeba jenom něco vysvětlit, já nevím, polití trička, že je mokré, tak to stačí takhle mezi dveřmi, vůbec v tom není žádný problém. Pouze pokud by tam byl nějaký vážnější problém k řešení, tak potom bych dala přednost osobní schůzce. Ale to záleží na časových možnostech hlavně učitelů, protože já vím, že učitel toho má naloženo hodně, takže by to bylo na vzájemné domluvě.

Jak byste popsala svůj vztah k učitelům?

V mateřské škole je to trochu jiné než ve škole. Mateřská školka probíhá tak, že tam je myslím vztah kladný. Vždycky se paní učitelky ptám, jestli je všechno v pořádku. Ta řekne, že je všechno v pořádku, nebo si mě vezmou stranou a řeknou co se stalo nebo nestalo, ale nic vážného se zatím nedělo, takže já myslím, že tam je vztah kladný komunikativní a sdělujeme si informace, zatím ty běžné, protože ještě nenastal žádný větší problém. Takže tam je vztah dobrý a jedna naše paní učitelka má dítě ve stejném věku jako mám já, takže tam si rozumíme hodně.

Takže paní učitelka vás dobře chápe.

Takže všechno probíhá zatím dobře. A ten vztah učitel, rodič na škole je trochu jiný, u nás trochu napjatější, protože tam jsou jiné věci k řešení, takové ty vážnější: chování, zapomínání, a to už je trochu jiný vztah, ale panuje tam respekt na obou stranách. Už jsme si s paní učitelkou volali, byla i osobní schůzka a vysvětlili jsme si tam tu situaci a myslím, že ten vztah tam funguje. Paní učitelka se nebojí nám něco říct a já se jí také nebojím sdělit informace, co například vedlo ke změně chování nebo tak. Jsme

schopné o tom mluvit otevřeně, takže myslím že ten vztah je taky dobrý, ale je to vážnější, není to tak přátelské.

Co myslíte, že ovlivňuje vztah učitel rodič?

Na školce, je to dané tím, že paní učitelku známe už déle, chodili jsme k ní rok se synem, a ty situace, které se zde řeší nejsou vážné, jsou spíše brány s humorem, takže o to víc si myslím, že je ta atmosféra přátelštější. Neřešili jsme s paní učitelkou žádný konflikt, žádný problém, jenom běžné každodenní věci a paní učitelka je velmi sympatická, mladá holka, takže tam si rozumíme. I druhá paní učitelka, je sice starší, ale tam také panuje přátelský vztah, nikdy jsme neměli problém. No a na té škole je to dané tím, že je tam napjatější atmosféra vůči synovi si myslím. Jeho chování není úplně v pořádku, my to víme, paní učitelka to ví, hledáme, kde je problém a samozřejmě víme, že způsobuje nějaké potíže. Paní učitelka nám taky říká, že způsobuje nějaké potíže a o to je ten vztah napjatější. Jinak respekt tam je, paní učitelka je skvělá, ona je stejného názoru jako my, situaci si sama vyřeší, tak jak potřebuje, jenom pokud je od nás potřeba nějaký větší tlak nebo větší důraz na to, co by měl syn dělat, tak spolu komunikujeme, jinak je schopná to řešit sama, za to jí hodně obdivuji.

Ovlivňuje vztah učitel rodič dítě?

Samozřejmě, když je všechno v pořádku, tak učitel má rád to dítě, tím pádem má rád i jeho rodiče, ale když dítě působí problémy, tak už je tam určitý negativní podnět vůči těm rodičům. Já myslím, že je lidské, když je něco negativního, tak ta negativita to ovlivňuje. Opravdu velmi záleží na vzájemném respektu, když se obě strany respektují, tak je to v pořádku. Na druhou stranu může zase nastat situace, že dítě řekne něco doma a naladí rodiče negativně vůči tomu učiteli, a to se taky stává, ale já ze svého pohledu vím, že dospělý to musí vykomunikovat spolu a nenechat se ovlivnit žádnými negativními podněty, které navozuje chování dítě, ale to je hodně individuální. Negativita může přijít ze všech tří stran. Ale kanálem je to dítě. Záleží na tom, z jakého směru negativita přijde. Dítě také může říci něco negativního vůči rodičům ve škole paní učitelce a hned to může ovlivnit ten její úsudek, ale správně by bylo nenechat se ovlivnit a vyřešit si to ve vztahu rodič učitel. Ale to je ideální případ. To je těžké.

Co oceňujete na učitelích?

Nejvíce asi oceňuji oddanost té práci, protože to nemůže dělat jen tak někdo. Musí mít odhodlání, hodně tolerance, trpělivosti, síly, trochu i té fyzické, ale hlavně té mentální síly, mít ten nadhled nad tou situací a dokázat, řešit ty situace správně. To obdivuji, protože každý rodič sem tam vybuchne, když je toho moc, ale ten učitel nemůže, neměl by. Měl by své projevy držet v nějaké rovině. To obdivuji. A taky obdivuju paní učitelky, že dělají hodně moc nad rámec pracovní doby, když nejsou s dětmi. Doma něco vyrábí, připravují. Příprava je neskutečně časově náročná a za to je nikdo neoceňuje. To velmi obdivuju. Tu přípravu a tu oddanost té práci. A je málo takových učitelek, učitelů. Učitelů už vůbec, co si budeme povídat. Co ještě mám ráda na učitelkách? Schopnost komunikace s dětmi, že jsou s nimi na jedné vlně, že to dítě

chápu. Dokážou ho vnitřně vidět, odhadnout to co dítě cítí, kdežto když jsem doma unavená z práce, tak to tolik neřeším, ale paní učitelky to umí.

Jaká témata nejvíce řešíte s učitelkami?

Ve školce teď řešíme, že je šikovná a jestli by jí bavil kroužek zpívání. A řešíme, že už se snaží číst písmenka. Ve školce řešíme jenom příjemné, pozitivní věci, pokroky a tak. No a ve škole řešíme s paní učitelkou, že je syn lajdák, že se špatně připravuje, zapomíná věci, i když na něj doma tlačíme. Takže už nám paní učitelka volala, že zase moc zapomíná i když se každý večer ptám, jestli má všechno, tak nemá. Takže řešíme lajdáctví.

Můj bratr si sice všechno do školy připraví, ale vůbec se neučí. Nechce se učit. Člověka úplně vyčerpá, když mu musí říct věc desetkrát a stejně to neudělá. To je podobné.

Takž já nevím, jestli je to tou mužskou genetikou nebo DNA nebo jestli je to školní problém, nebo jestli už jde do malé puberty. Ale ve škole se řeší tyto věci. Ale učitelka je příjemná volala a říkala: „Vůbec si nechci stěžovat, ve škole, ve třídě jsem s ním spokojená, hlásí se, všechno funguje jenom kdybyste dohlédla na synovy úkoly a na přípravu, tam se mi zdá, že trošku polevil a musíme to zachytit v čas.“ Takže úplně super přístup. Stejně jsem to řekla synovi: „Paní učitelka si na tebe vůbec nestěžuje, je s tebou spokojená, ale musíš zabrat v tom v tom a v tom.“ No jo jenže syn si to poslechne, jedním uchem mu to jde tam, druhým uchem ven a další den řešíme stejný problém. Takže nevím, jestli jsme schopní tohle vyřešit. Rodič s učitelem komunikuje všechno víme, kde je problém, ale teď záleží na synovi, jak si to vezme, jestli to pochopí.

To musí změnit sám.

To musí změnit sám. Ten tlak vyvíjíme. Ale jestli mu to necvakne v hlavě, tak se s tím budeme zabývat a řešit to stále dokola. Uvidíme.

Jaký vy jste rodič?

To je velmi těžká otázka. Jsou různé výchovné modely rodičů, ale já myslím, že do žádné škatulky nezapadáme. Že od každého modelu trochu asi. Snažíme se být někdy liberální, někdy dohlížíme na děti, někdy diktátorsky řekneme udělej to, to a to, někdy polevíme. Jak bych to popsala. Snažíme se mít řád ve školní práci, přípravě do školy, úkolech, chození do školy a kroužkách. To je to přesně dané, tam jsou jasná pravidla. Takže si myslím, že v tom jsme, teď si nevybavuju ten model, to nevádí. V této oblasti jsme přísnější. A co se týče volného času, tak tam jsme trochu liberálnější. Když chce mobil, musí s něčím pomoci, ale pak má mobil. Práce a odměna tam funguje. Takže volný čas je trochu volnější a na školní práci se snažím hodně dohlížet, není to úplně jednoduché. Nevím, jestli jsem to zodpověděla dobře, protože je to náročnější otázka. Nejsme špatní rodiče, ale nejsme perfektní.

To není nikdo.

Jak se zapojujete do školky?

Musím říct, že s organizací nepomáháme, pomáháme třeba příspěvkou, když potřebují, nebo nosíme do školky kapesníky, barevné papíry. Spíše takovou pomoc a když potřebují nějakou pomoc, tak nám napíší, například, kdo má videokameru a může fotit, ale to jsme zrovna neměli, ale kdyby nás požádali, tak se rádi zapojíme, ale organizovat přímo osobně ne. Spíš takovou volnější pomoc. A ve škole tam také byla žádost o příspěvkou, kdo může, aby daroval škole nějaký dar, tak v tom se zapojujeme a do školy také kupujeme papírové kapesníky, papíry a třeba na Vánoce, nás požádali aby kdo mohl, aby přinesl ozdoby, tak jsme přinesly vánoční ozdoby, ale že bychom organizovali nějakou aktivitu to neorganizujeme.

A právě třeba, že školku navštívíte, chodíte na akce.

Ano určitě, například na besídku. Zúčastňujeme se všech besídek, všech dnů otevřených dveří, dětských dnů. Syn je teď ve škole na jarním táboře a dnes má večírek pro rodiče s dětmi, takže toho se manžel jde také zúčastnit, my budeme s dcerou raději doma, protože jsme nastydli, ale dost se zúčastňujeme těchto školních akcí, besídek, vánočních trhů a tak, co tam ještě bylo? Noc s Andersenem, ale to bylo jenom pro děti. To se určitě zúčastňujeme těchto aktivit, ale nic neorganizujeme.

Co očekáváte od vztahu učitel rodič?

Určitě očekávám, že když bude nějaký problém, že se mi to nebudou paní učitelky bát říci, protože ví, že je respektuji, tak mi to můžou říci otevřeně, nemusí to zaobalovat. hlavně aby byl mezi rodičem a učitelem kladný vztah a určitý respekt z obou stran. To musí fungovat pořád. Nevím, jak bych ještě odpověděla. Hlavně to očekávám, samozřejmě vztah k dětem to by bylo na dlouho, ale vztah rodič učitel respekt a aby se mi nebáli říct, když je nějaký problém. Otevřeně a co nejdříve.

Změnila byste něco v přístupu učitelů k vám nebo ve vztahu vás k učitelům?

Z osobní zkušenosti musím říci, že byl ve škole jeden problém a trvalo delší dobu, než jsem se to dozvěděla, takže to mi trochu vadilo, to bych změnila. Okamžitě rodiči říci, co se stalo, kde je problém. Z osobní zkušenosti bych nic jiného neměnila. Máme dobré zkušenosti. Myslím si to. Vždy primárně se to snažit vyřešit, učitel by měl řešit ten problém hned, když to okolnosti dovolují, pokud to není něco složitějšího. Vyřešit to hned, proto aby dítě vědělo, že ten problém byl a že se musí teď vyřešit a kontaktovat rodiče, aby to věděli i oni. To k tomu patří si myslím. Samozřejmě když je to něco, co se dá vyřešit učitel žák nebo učitel/učitelka dítě ve školce tak není potřeba volat kvůli každé drobnosti, ale když je nějaký problém řešit to hned.

Jaké způsoby komunikace využíváte a jak často?

Ve školce využíváme pouze komunikaci osobní, tam nebyl ještě nebyl žádný problém. Byla komunikace přes telefon, když dceři nebylo dobře, tak jsem pro ni jednou jela, abych si ji vyzvedla, takže byla i telefonická komunikace. A ve škole jsme využívali s jednou paní učitelkou email, to bylo informativní, ale při řešení problémů to nebylo

příliš efektivní. A s paní učitelkou, kterou má teď syn, máme komunikaci osobní na rodičáku, to bylo fajn a když je nějaký problém, což byl dvakrát tak byl telefonický kontakt. A to jsme také myslím, zdárně vyřešili i přes ten telefon, takže to bylo dobré. E-mail беру pouze jako informativní, ale nevyřeší to složitější situaci. Raději bych byla, kdyby ta komunikace opravdu probíhala tváří v tvář. Ale to je časově náročné, takže to záleží na možnostech rodičů i učitelů.

Jak často komunikujete s učiteli?

Ve školce je to různé, každý den se snažím zeptat se paní učitelek, jestli je všechno v pořádku buď mi paní učitelky odpoví ano, a to je všechno nebo mají čas mi říci i něco více, ale většinou mají paní učitelky málo času, což chápu, ale když je něco k řešení, tak si ten čas udělají, což také obdivuji. Ale každý den spolu komunikujeme, kdyžto ve škole tam ten kontakt není, takže tam komunikujeme přes ten telefon, letos to bylo jenom třikrát, co jsme takto s paní učitelkou komunikovali. Jednou to byla běžná komunikace a dvakrát jsme řešil nějaký problém. Takže komunikace mezi rodiči a učiteli ve škole je méně.

Jaký způsob spolupráce s učiteli máte nejraději?

Nejraději mám osobní kontakt osobní přístup, kdy se ukáže, co se má řešit a jak se to má řešit. Víc nemůžu říci.

Co z vaší strany děláte, aby vztah s učiteli byl dobrý?

Já myslím, že to, že se zajímám o jejich práci ve školce, jestli bylo všechno v pořádku tento vztah s učiteli také pozitivně ovlivňuje. Myslím, že je to těší, že se jich zeptám, jaký byl den. Že se zajímám o tu situaci a že když je čas tak, se nebavíme jenom o dětské situaci, ale o tom, co se děje, jak se máme, a takže tam je přátelská atmosféra, ta školka je úžasná, co si budeme povídat. A ty osobní zkušenosti, paní učitelka má stejně starou holčičku, takže mluvíme o kroužkách, o všem možném. Že ta komunikace, je přátelská, nenásilná to podle mě ovlivňuje. Z mojí strany se také snažím, aby ten vztah byl také tak přátelský, aby to fungovalo. A ve škole, co můžu dělat, ukazovat synovi, že paní učitelku respektuji, že jí rozumím, chápu jí a podpořit jí, podpořit to, co navrhuje, co bychom měli dělat a spolupracovat spolu. To myslím, že také pomáhá.

A proč je pro vás důležité, aby když je nějaký problém učitel řekl hned?

Protože se nám stalo, že se stala určitá situace to dítě to pak vyprávělo doma trochu jinak a já jsem z toho dostala mylný dojem kde je vina, kdo způsobil problém a tak. Protože to dítě to převypráví různě, jak mu to vyhovuje, nechce se dostat do potíží, takže jsem z toho dostala jiný obraz, než byl v realitě a pak už jsem potom k tomu přistupovala trochu s negativitou a tím bylo řešení té situace složitější. Když pan učitel nebo paní učitelka řekla, jak to doopravdy bylo, takže vlastně to může tu atmosféru řešení toho problému úplně pokazit, když se oddálí pak dostanete informace z jiných zdrojů jeden je pravdivý, jeden je zkreslený, jeden je úplně vedle a pak přijde učitel s tím pravdivým, ale já už jsem ovlivněná ostatními předchozími vlivy. Takže proto opravdu radši řešit tu situaci hned, než nastane nějaká její deformace nebo

nedorozumění. A aby zvlášť to dítě vědělo, že ten problém je, že si to ta paní učitelka nevymyslela. A že udělal něco špatně nebo vůči němu se stalo něco špatného, aby věděl prostě na čem je to dítě, ale i ten rodič a dokázal to podpořit, jestli má syna potrestat nebo pochválit, protože pak se to zkreslí. To by bylo docela nepříjemný, protože pak to může poškodit vztahy učitel rodič, ale třeba i mezi jinými rodič, když je problém mezi více dětmi. Takže opravdu řešit to hned podat správné informace, pravdivé informace samozřejmě a objektivní informace, což to dítě nedokáže. Nebo ani podle mě nechce, protože se nechce dostat do potíží, že jo. Takže z tohoto důvodu si myslím. Měli jsme takovou jednu situaci ve škole se synem a jednu tady ve vsi velmi nepříjemnou. Takže řešit problém hned i mezi rodiči, nejenom učitel rodič.